

Jóannes Eidesgaard, formaður javnaðarfloksins um marknaavtaluna:

Nú sleppur føroyskur ídnaður í gongd

-Tað er gleðiligt, at vit nú kunna leggja hetta málið afturum okkum og kunnu bróta upp um ermar fyri at fara undir fyrireikingarnar, sum nú liggja fyrri framman segði formaður javnaðarfloksins undir viðgerðina av marknaavtaluni millum Føroyar og Bretland í farnuviku

JAN MÜLLER

Tað var eitt samt løgting, sum í farnu viku tók undir við marknaavtaluni millum Føroyar og Bretland. Sosialurin fer at triva í nakað av tí, ið kom fram undir orðaskiftinum, og fara vit í dag at hyggja eitt sindur nærri at tí, sum formaðurin í tí størsta andstöðuflokkinum, Jóannes Eidesgaard, hevði at siga um avtaluna.

Hann treiv fyrst í tað søguliga og segði:

"Tað er sanniliga ein søguligur dagur í dag í okkara altjóða politiska samskifti, nú eitt aralanget stríðsmál við okkara granna fyrri sunnan Bretland um marknaetingina millum okkum og teir er komið at enda. Hetta hevur verið eitt sera drúgvort mál, sum byrjar fyrri meira enn 20 árum síðani, tá bretar og danir semjast um, at fiski-markslinjan millum bæði ríkin skuldi fylgja miðlinjuni bæði í Norðsjónum og í Norðatlantshavi. Seinni tá so londini kunnger fiskimarkið, kemur ein ósemja undan kavi, sum fyrst verður loyst við hesum sáttmála, sum liggur til tingsins viðgerð.

Men harumframt ásetir hesin sáttmáli eisini landgrunsmarkið millum Føroyar og Bretland, sum er eitt beinleiðis úrslit av teimum samráðingum, sum hava verið síðan 1991. Og við hesum sáttmála eru Føroyar haddar so langt, at vit nú veruliga kunnu fara undir at fyrireika ein møguleigan føroyskan oljuádná, sum okkum gavst møguleikar til, tá málsokið "Rævnini í undirgrundini" vórðu yvir-tikin í des. 1992. So hesin dagur er eisini søguligur á annan hátt, tá hesin kann verða byrjanin til eina nýggja og spennandi avbjóðing fyrri føroyska samfelagið.

Vert er eisini at geva getur, at hetta framstíg í føroyskum altjóða politikki hendur við egnum initiativi undir verandi ríkisrættarlugu stóðu.

Jóannes Eidesgaard boðaði síðani frá, at Javnaðarflokkurin eins og hann hevur gjørt, tá málið hevur verið til viðgerðar í Uttanlandsnevndini, fer at taka undir við málinum.

Positiv umrøða

Hann segði víðari:

"Umrøða málið longu hevur fingið í fjølmjónum

hefur stórt sæð verið positiv. Vit hava sæð yvirskriftir sum t.d.: "Einki minni enn eitt bragd" — "Perfekt, professionelt og seriøst" — "Avtalan uttan iva betri enn Haag". Men so hava vit hin vegin eisini sæð, at einstakar viðmerkingar hava verið atfinningarsamar, har onkrir vilja vera við, at arbeidið átti at verið gjørt betur, soleiðis at eitt frægari úrslit hevði fingist burtúr.

Umrøða veldst sjálvandi um tey eygu, sum siggja avtaluna, og um viðmerkingarnar hava eitt annað sikið enn bert at vera beinleiðis viðmerkingar til sjálvt málið. Men í viðgerðini stendur tað okkum løgtingmonnum ikki fritt at analysera og víga hesa avtalu, tað kunnu vit bert gera út frá tí framlagda og almannakunn-gjorda løgtingsskjalinum. Nevndarlímurir í Uttanlandsnevndini hava fingið at vita, at allir leikir í hesum drúgva talvi skulu handfarast í trúnaði. Ella sum tað verður sagt í Guidelines frá samráðingarpørtunum: "The contents of the talks will be kept confidential".

Partarnir hava víst tosemi í samráðingunum, men eisini oljufeløgini, sum hava víst føroyska okkum áhuga, hava biðað tolin eftir einum úrsliti.

Men tosemi hevur tó verið neyvt avvigað, tí hótanin um at málið kundi enda við dómstólin í Haag hevur gjørt, at partarnir eisini hava víst neyðuga viljan til at finna eina samráðingarløysn. Serliga vit føroyingar, men møguleiga eisini bretar hava kent óvissuna við ein dóm í Haag. Hvat vildi fara at leggja til grund fyrri tí dómnum? Vildi tað verða strandalongdin hjá báðum londunum eins og í dómnum millum Malta og Libya? Tá hevði markið ligið langt inni á føroyska landgrunnum. Men møguleiga vildi onnur viðurskiftu eisini ligið til grund, tá bretar hava eisini havt lítlan hug at fara vegin til Haag?

Altjóða ráðgevingin, sum føroyska samráðingarnevndin hevur brúkt, hevur alla tíðina víst á vandan við óvissuni í Haag. Men harumframt hevði eitt sakarmál bæði kostað nógvu tíð og nógvan pening. So Haag hevur avgjort ikki verið eitt mál í sær sjálvum.

Miðlinjan

Jóannes Eidesgaard nam

síðani víð spurningin um miðlinjuna:

"Øll tey fyrstu árin var føroyska stríðsmálið at fáa bretar at viðurkenna, at einasta sakliga kriterið fyrri einum marki var ein miðlinja. Her minnst vit serliga tann eldhuga, sum Dánjal Nolsøe, sáli vísti málinum um miðlinjuna. Og tað var kanska størsta frambrótið í samráðingunum, tá bretar knappliga viðurkendu eisini at tosa um miðlinjuna sum landgrunsmark.

Tað vil so vera, at eitt samráðingarmál, ið hevur verið so drúgvit sum hetta, har hevur málið havt skiftandi gongd. Løtur við máttloysi, har lítið og einki hendi ella førmøguleiga eftir hæl, og so aftur løtur, har vónin fyrri semju aftur varð kveikt.

Øll minnst vit, tá bretar vildu kanna sær eitt landgrunsmark, sum lá so stutt úr Suðuroynni, at onkur metti, at tað bar til at standa í Føroyum og spýta inn í tað okið, sum bretar kannaðu sær. Síðan minnst vit eisini, tá vónin kveiktist aftur í 1996 eftir drúgva naggetódn, tá konservativu bretska oljumálaráðharrin Lord Fraser segði í røðu við tóldna oljuádná: "vit mugu finna eina løysn fyrri "Hvita okið" innan ár 2000, og tað kaldi samráðingarnar við Føroyar fram um eitt miðlinjumark".

Og upphafur kveiktist nýggj vón, tá alt bendi á, at konservativa stjórnin í Bretlandi ikki fór at halda fram eftir valið í 1997. New Labour við Tony Blair og Robin Cook á odda boðaðu frá í teirra valmanifesti, at Labour ynskti at verða virðismett í umheiminum fyrri sín reidiliga uttanlands-politikk. Hetta vísu teir í verki, tá teir broyttu stóðu viðvikjandi Rock All og fylgdu altjóða rætti. Og tað so skilamáðurin John Prescott úr Old Labour, sum stuðlaði Íslandi í toskastriðnum á sinni, gjørdist vara Prime Minister, so vóru vit mong, sum høvdu vón um eina semju.

Men stígur kom í aftur, og knappliga frettist, at fyrrverandi løgmaður nú hevði lagt alt sitt álít og alla sína vón á danska forsætismálaráðharran, at hesin skuldi loysa trupulleikan saman við bretska starvsbróður sínum. Men øll vita vit, at danska stjórnin aftaná tær reimingar, sum hava verið millum Føroyar og

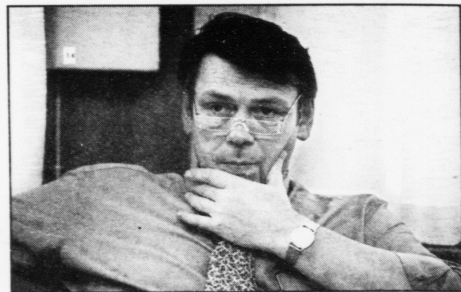
Danmark her í 90'unum, ikki fór at gera nakað sum helst yvir høvdu á føroyingum í hesum máli. Tað vóru jú eisini teir, sum í 1993 sluppu sær undan samráðingarabýrgdini, tá Tyge Lehmann sum samráðingarleiðari varð skiftur út við Arna Olafsson.

Men núsitandi løgmaður hevur víst annað hegnið og størri álít á samráðingarnevndina og serliga á leiðaran soleiðis, at vit í dag sita við einum úrsliti, sum er klárt at undirskriva. Men sum longu er sagt, so hava verið nógvir leikir í hesum talvi, og tað hava eisini verið nógvir aktørar. Frá føroyskari síðu hava ikki so fá fólk hesa drúgva tíð lutikið aktivt í hesum arbeiði, og eri sannfurdur um, at tey øll hvør í sínum lagi hava lagt sitt besta í arbeiðið, soleiðis at úrslitið skuldi gerast so gott sum gjørligt fyrri Føroyar.

So tað besta vit nú kunnu gera er, at vit ikki bakka tíðina aftur og seta spurnartekin við, hvar og hvussu vit kanska kundu havt gjørt okkurt øðrvísi. Fyri tað fyrsta so loyvir trúnaðarskyldan okkum ikki at fara út í smálutir, men eftirrationaliseringar í einum slíkum máli tæna ikki nokrum konstruktivum endamáli. Og at vinna partapolitiskan fyrirlin ella enn verri persónligan politiskan vinning við eftirrationaliseringum er beinleiðis ódramlig og ósømligt, samstundis sum tað er ein háðan av politiskum og embætisligum viðspælarum.

Samráðingaravatalan er eitt úrslit av einari langari process, sum hongur saman og ikki kann tægast sundur. Og at heingja spjöldur á hvønn annan sum vinnarar ella tappar kunnu og eiga vit ikki hvørki nú ella seinni, tá oljuleitingar í umstríddu okjünnum møguleiga fara at geva úrslit. Ein vælskipað samráðingarløysn hevur ongargar beinleiðis vinnarar og beinleiðis tappar, tí báðir partar hava fingið nakað og báðir partar hava givið nakað. Tað er jú aðaltátturin í frælsam samráðingum.

Tað er gleðiligt, at vit nú kunna leggja hetta málið afturum okkum og kunnu bróta upp um ermar fyrri at fara undir fyrireikingarnar, sum nú liggja fyrri framman. Fyrireikingar, sum eisini fara at krevja orku, vit og skil av bæði politikkarum

og embætisfólki, so tann nýggja avbjóðingin ikki tekur okkum av fótum hvørki so ella so. Men hetta er eitt spennandi og perspektivrikt arbeiði, sum vit gleða okkum at fara undir.

Jóannes Eidesgaard nýtti eisini hovi vegna Javnaðarflokkin at takka embætisfólkunum, sum hava lagt so nógvu orku í hetta mál, og

besta tókkin politikkarar kunna geva hvørjum øðrum er við einum einmæltum Løgtingi góðkenna avtaluna.

"Eg fái sum fólkatingslimur eisini hovið at luttaka í viðgerðini av avtaluni í Fólkattinginum, og vil eg sjálvsagt eisini har geva málinum besta viðmáli.

Løgtingið samtykt marknaavtaluna

JAN MÜLLER

Løgtingið samtykti í gjár endaliga marknaavtaluna millum Føroyar og Bretland við 28 atkvøðum fyrri og ongari ímóti. Tá málið kom fyrri við øðru viðgerð tók eingin tingmaður orðið. Í kvöld verður so avtalan undirskrivað í Havn og eftir hetta verður hon so lögð fyrri danska fólkatíngið. Eisini verður hon lögð fyrri bretska parlamentíð til góðkenn-ingar.

Maknamálið varð lagt fram av landsstýrinum tann 10. mai 1999 og eftir 1. viðgerð tann 12. mai 1999 beint í uttanlandsnevndina, sum viðgjørdi málið á fundi tann 12. og 14. mai 1999.

Álitið frá Uttanlandsnevndini, sum var einmælt, varð soljóðandi:

Síðani málið um markna- seting millum Føroya og Bretlands byrjaði, hevur uttanlandsnevndin (fyrri marknaðarnevndin) fingið frágreiðingar um gongdina í málinum og er tikið upp á ráð, seinast viðvíkjandi sjálvum sáttmálauppskot-inum, sum nevndin hevur boðað lögmanni frá, at hon tók undir við, longu áðrenn sáttmálin varð lagdur fyrri tingið. Hóast nevndin undir viðgerðini ikki hevur verið samd og vísand til tær viðmerkingar, sum hava verið fòrdar fram í nevndini undir viðgerðini av hesum málinum, og sum hava verið endurtiknar undir 1. viðgerð í lögtinginum, og til tað,

sum annars hevur verið upplýst undir 1. viðgerð í lögtinginum, tekur ein samd nevnd undir við málinum og mælir lögtinginum til at samtykkja uppskot landsstýrisins.

Sambært grein 11 í sáttmálanum skal hvør parturin boða hinum frá, tá ið tær innlendsku mannagongdir, ið kravdar eru til tess, at sáttmálin fær gildi, eru loknar. Nevndin vísir á, at tekur lögtingið undir við sáttmálanum, so verður framhaldandi gongdin í málinum tann, at sáttmálin komandi týsdag verður undirskrivaður í Føroyum, ætlandi av Anfinn Kallsberg, lögmanni, danska uttan- ríkismálaráðharranum Niels Helveg Petersen, og bretska varaúttanríkisráðharranum Tony Lloyd.

Sáttmálin væntast at verða lagdur fyrri fólkatíngið dagin eftir, at hann er undirskrivaður, við tí viðmerking, at hann er góðkendur av lögtinginum, og við tí í hyggju at viðgerðin her skal vera lögð, áðrenn fólkatíngið fer í summarfrítríð grundlógardagin. Í Bretlandi er mannagongdin tann, at stjórnin kannar parlamentíð um sáttmálan, og um parlamentíð ikki innan 30 dagar hevur biðið um at fáa málið viðgjørt, so verður tað roknað fyrri góðkendi. Bretska parlamentíð fer ikki í summarfrí fyrri enn í endanum av august mánaði.